

Knjiga Bojana Knifica ima velik pomen tako za strokovno kot laično javnost, saj avtor na enem mestu opredeli pojme, ki so nepogrešljivo povezani s preučevanjem oblačilne kulture, ter piše o tematiki, ki je

med laično javnostjo pogosto napačno razumljena in interpretirana, kar ustvarja še dodatne stereotype. Glede na to da je avtor med ljudmi, ki se ukvarjajo s folklorno dejavnostjo, precej znan, bo, upam, njegovo

knjigo prebralo več ljudi, kot bi jo sicer, to pa bo pripomoglo k boljšemu razumevanju kdaj, kako in zakaj se ljudje oblačijo v pripadnostne kostume.

VIGENJC, Glasilo Kovaškega muzeja v Kropi. 20. stoletje: zapisi o lovu, življenju in ljudeh v Lipniški dolini (ur. Kaja Beton); Muzeji radovljiške občine (leto VIII), Kropa 2008, 119 str.

Kovaški muzej Kropa, ki v okviru javne službe zbira, dokumentira, preučuje in predstavlja kulturno dediščino Kroe, Kamne Gorice in drugih krajev med Savo in Jelovico v občini Radovljica, že osem let izdaja svoje glasilo, ki so ga poimenovali *Vigenjc*. Osmo številka z letnico 2008 je po besedah direktorice Muzejev radovljiške občine Verene Štekar-Vidic namenjena predvsem življenju in ljudem v teh krajih, za razloček od dosedanjih glasil, kjer je bilo objavljenih več člankov različnih avtorjev, pa je zadnji *Vigenjc*, ki ga je uredila kustodinja Kovaškega muzeja Kropa Kaja Beton, zasnovan v dveh sklopih.

Prvi del zbornika je v celoti posvečen lovu in lovcev v Lipniški dolini ter Lovski družini Kropa, obsežen prispevek, ki je nastal ob 100-letnici ustanovitve Slovenskega lovskega kluba in 60-letnici Lovske družine Kropa, pa je pripravil dolgoletni lovec

in aktivni član Lovske družine Kropa ter njen dolgoletni predsednik Rok Gašperšič. V prispevku O loviščih, lovu in lovcih pod Jelovico Gašperšič temeljito raziše problematiko lovstva na ozemlju nekdanjih občin Ovsiše, Kropa in Kamna Gorica. Prvo združenje lovcev na tem območju je nastalo ob koncu leta 1945 pod imenom Lovsko združenje Srednja Dobrava. Naslednjega leta se je preoblikovalo v Lovsko družino Srednja Dobrava, leta 1949 pa v Lovsko družino Kropa, ki deluje še danes. Avtor prispevka, ki je zgodovino Lovske družine Kropa doslej obdelal že dvakrat – ob 30- in 50-letnici delovanja – je podatke za tokratni pregled črpal iz dokumentov Arhiva RS za Radovljiški okraj in Srez Jesenice od leta 1889 in zapisnikov sej občinskih odborov Občine Kropa iz obdobja med letoma 1904 in 1941, ki jih hranijo v Kovaškem muzeju v Kropi. Kot zelo dragocen in bogat vir vseh raziskav o lovu so se tudi v tem primeru izkazali strokovni in podatkovni zapisi ter pripovedi v slovenski lovski reviji *Lovec*, ki nepretrgoma mesečno izhaja že od leta 1910. Pomembne podatke je avtor črpal tudi iz številnih zapisov lovcev iz Kroe, Kamne Gorice in okolice. O svojih lovskih dogodivščinah in razmišljanjih so veliko pisali predvsem brata Ivan in Lenart Zupan, Mirko Šušteršič, brata Vladimir in Anton Kapus, učitelj Fran Rojina in drugi. Svoj pregled zgodovine lovstva Rok Šušteršič začne s splošno zgodovino lovstva na Kranjskem in z ustanavljanjem občinskih lovišč v drugi polovici 19. stoletja, glavni poudarek pa nameni Lipniški dolini in organiziranemu lovstvu vse do leta 2007. Opisuje delo in naloge lovcev, gradnjo lovske koč in lovskega doma, opiše meje lovišča in posamezne revirje, predstavi živalski svet tega ob-

močja in lovce, ki so v njegovi zgodovini pustili največji pečat.

Posebno zanimiva in skrbno zbrana je kronologija delovanja Lovske družine Kropa od ustanovitve pa vse do leta 2007; avtor je strnil glavno dogajanje za vsako leto posebej. Med prilogami prispevka je tudi seznam njenih članov med letoma 1946 in 2007, seznam prejemnikov odlikovanj Lovske zveze Slovenije in Zveze lovskih družin Gorenjske ter seznam odstrela živali v obdobju od leta 1957. Za etnološke pa je še posebno zanimiva bogata slikovna priloga O loviščih, lovu in lovcih pod Jelovico s starimi dokumenti in fotografijami lovcev in lovskih opravil, s katerih so razvidne tudi lovska noša in nekatere lovske šege.

Drugi del tokratnega *Vigenjca* je po besedah urednice Kaje Beton namenjen ljudem in njihovim zgodbam. »Življenjske zgodbe in spomini sami sicer ne sodijo med strokovne članke, katerim je *Vigenjc* po navadi pretežno namenjen, so pa oboji lahko podlaga zanje. Spomini na prvo polovico 20. stoletja se z vsakim letom zdijo bolj oddaljeni in težje dostopni. Čeprav se morda zdijo nepomembne in bežne, so zgodbe iz vsakdanjega življenja in spomini posameznikov vir, ki ga etnologi že nekaj časa s pridom uporabljajo« (Beton 2008: 5). Svoje spomine z bralci delita 83-letni Valentin Šparovec, rojen v Kamni Gorici, ki opisuje domačo vas, povezanost vaščanov z vodo, očetovo kovaško delavnico, šolo, svoje prvo kolo, nabiranje borovnic, lovljenje ptičev in številne druge spomine, ter upokojena učiteljica Mira Hiršel, rojena Bertancelj, ki je svoje spomine strnila v zapisu Naše poti po Kamni Gorici. Oba sta za objavo prispevala tudi številne fotografije in nekaj dokumentov iz opisanega časa. Zapis o življenju in ljudeh v Lipniški do-

* Jasna Paladin, univ. dipl. etnol. in kult. antrop., samostojna novinarka. 1240 Kamnik, Glavni trg 8, jasna.paladin@siol.net.

lini končujejo trije prispevki. Kaja Beton v raziskavi Kaj so o tem in onem pisali duhovniki? predstavlja pomen promemorij za preučevanje življenja v župniji Kamna Gorica. Promemorijske so pri etnologih, zgodovinarjih in drugih strokovnjakih manjkrat uporabljen vir. Gre za poročila, ki so jih v nekajletnih razmikih pisali duhovniki pred kanoničnimi vizitacijami, namenjene pa so bile škofom, ki so bili z njihovo pomočjo seznanjeni s stanjem v župniji in z duhovnikovim delom. Avtorica je pod drobnogled vzela pet promemorij, ki so jih

duhovniki v Kamni Gorici napisali v letih 1904, 1912, 1918, 1924 in 1929. Delo domačinov, družabno in versko življenje, življenje otrok, osebe v župnišču in politika so v prispevku predstavljeni s številnimi neposrednimi izpisi, ki zagotavljajo zelo zanimivo branje.

Na podlagi pisnih virov in spominov sorodnikov in znancev je nastala življenjska zgodba vsestranskega kulturnega in turističnega delavca Janeza Lazarja, prispevek študenta teologije Anžeta Habjana. Zbornik končuje zgodovinski oris in prvi stro-

kovni zapis o navzočnosti Sintov – skupini potomcev nekdanjih indijskih nomadov, ki se je naselila na evropskem prostoru – ali »Kranjskih Ciganov« na območju Kroke in Kamne Gorice, kjer sta nastali najstarejši sintski naselji v tem delu Slovenije. Pripravila ga je etnologinja in romologinja dr. Pavla Štrukelj. V prispevku predstavlja prvotno domovino Sintov, njihovo naselitev na stari celini in na Gorenjskem naseljene družine.

ANDREJ STUDEN (UR.): Zgodovina alkohola in tobaka na Slovenskem;

Zgodovinsko društvo Celje (Zbirka Vse za zgodovino; 2), Celje 2008, 185 str.

Zbornik *Zgodovina alkohola in tobaka na Slovenskem* postavlja v ospredje novi in do sedaj v slovenskem zgodovinopisju (kot tudi etnologiji in antropologiji) prezrti raziskovalni temi uživanja alkohola oziroma tobaka ter boja proti alkoholizmu na Slovenskem. V zborniku so predstavljeni prispevki mednarodnega sestanka pod enakim naslovom, ki sta ga junija 2008 organizirala Inštitut za novejšo zgodovino in Zgodovinsko društvo Celje; prispevke je v zbornik uredil Andrej Studen. Po kratki uvodni predstavitvi oziroma urednikovem nagovoru svoje referate na 185 straneh predstavlja

petnajst zgodovinarjev. Številni prispevki so opremljeni s slikovnim gradivom (fotografijami, ilustracijami, reklamami ali posnetki muzealij, ipd.), arhivskimi dokumenti, nekateri tudi z grafi.

Avtorji se s problematiko alkohola ter tobaka iz različnih časovnih obdobij ukvarjajo z različnih zornih kotov. Prispevki so postavljeni v kronološko sosledje od srede 19. do srede 20. stoletja, največ avtorjev se ukvarja s problematiko uživanja alkohola in protialkoholnega gibanja, le dva prispevka se neposredno osredotočata na uživanje tobaka oziroma trgovino s tobakom na Slovenskem, ki se je v tem prostoru množičneje širil med obema vojnama, predvsem pa po drugi svetovni vojni.

Boj proti pretiranemu uživanju alkohola je v prispevkih prvega dela zbornika vpisan v izrazito politične kontekste. Očitke o pretiranem uživanju alkohola ter opozorila o njegovih nevarnih posledicah sta za napad svojih političnih nasprotnikov najpogostejše izrabljala katoliški tabor in Cerkev. Boj proti alkoholizmu se je v takšnih kontekstih navezoval na spoštovanje katoliških moralnih vrednot, se prepletal z idejami rekatolizacije družbe in s strahom pred pogubnimi vplivi moderne družbe. V drugem delu zbornika se prispevki od preučevanja moralnih sodb in pridig preusmerijo na obravnavo oziroma analizo medicinskega, pravnega in pedagoškega diskurza ter evgenike.

Prispevek Kdo je kdaj v cehu plačal ceho

Aleksandra Žižka obravnava cehovske navade ter pravila v zvezi s pitjem alkohola sredi 19. stoletja, Alkohol v parlamentu Janeza Cvirna pa uživanje alkohola v političnem svetu med poslanci v državnem zboru sredi 19. stoletja. Podoben, čeprav postavljen v drugačen časovni okvir – v čas med obema vojnama in v beograjsko skupščino, je prispevek Jureta Gašperiča z naslovom Tobak in alkohol v parlamentu prve Jugoslavije. Irena Gantar Godina s prispevkom Slovensko dijaštvo, alkohol, burševstvo in ženske preučuje dijaška in študentska društva na Dunaju, v Gradcu ter Pragi in njihove (idejne) vplive na narodna dijaška društva na Slovenskem (predvsem na oblikovanje glasila narodnega radikalnega društva *Omladina*). V ospredju njenega prispevka je vzgoja srednješolske in visokošolske mladine ob koncu 19. in začetku 20. stoletja. Prispevek z naslovom Anton Martin Slomšek in problem alkoholizma (ter tobaka) na spodnjem Štajerskem sredi 19. stoletja Filipa Čučka preučuje pastirska pisma Antona Martina Slomška in analizira njegove moralne obsodbe alkoholizma, ki pa so bile usmerjene predvsem proti pretiranemu pitju žganja in ne vina. Marko Zajec se v prispevku Organizirano protialkoholno gibanje pred prvo svetovno vojno ukvarja s katoliškim protialkoholnim gibanjem ob prelomu iz 19. v 20. stoletje s poudarkom na protialkoholni zvezi Sveta vojska, Tina Bahovec pa v prispevku Trezno ljudstvo bo

* Dr. Nina Vodopivec, socialna antropologinja, asistentka na Inštitutu za novejšo zgodovino. 1000 Ljubljana, Kongresni trg 1, E-naslov: nina.vodopivec@inz.si